

INF1800 – LOGIKK OG BEREGNBARHET
FORELESNING 16: UTSAGNSLOGIKK – SEKVENTKALKYLE

Roger Antonsen

Institutt for informatikk
Universitetet i Oslo

8. oktober 2008

(Sist oppdatert: 2008-10-09 01:01)

Noen kommentarer

Forelesningene, notatene og boken

Forelesningene, notatene og boken

- Jeg sier stor sett mye mer i timen enn det som står i forelesningsnotatene.

Forelesningene, notatene og boken

- Jeg sier stor sett mye mer i timen enn det som står i forelesningsnotatene.
- Derfor: for å få fullt utbytte av undervisningen, så holder det ikke å *kun* lese notatene.

Forelesningene, notatene og boken

- Jeg sier stor sett mye mer i timen enn det som står i forelesningsnotatene.
- Derfor: for å få fullt utbytte av undervisningen, så holder det ikke å *kun* lese notatene.
- Kalkylen for utsagnslogikk kan leses helt uavhengig av boken.

Forelesningene, notatene og boken

- Jeg sier stor sett mye mer i timen enn det som står i forelesningsnotatene.
- Derfor: for å få fullt utbytte av undervisningen, så holder det ikke å *kun* lese notatene.
- Kalkylen for utsagnslogikk kan leses helt uavhengig av boken.
- Boka kan allikevel godt leses som et supplement til det vi gjør her.

Forelesningene, notatene og boken

- Jeg sier stor sett mye mer i timen enn det som står i forelesningsnotatene.
- Derfor: for å få fullt utbytte av undervisningen, så holder det ikke å *kun* lese notatene.
- Kalkylen for utsagnslogikk kan leses helt uavhengig av boken.
- Boka kan allikevel godt leses som et supplement til det vi gjør her.
- Finner dere feil i notatene, så si ifra.

Forelesningene, notatene og boken

- Jeg sier stor sett mye mer i timen enn det som står i forelesningsnotatene.
- Derfor: for å få fullt utbytte av undervisningen, så holder det ikke å *kun* lese notatene.
- Kalkylen for utsagnslogikk kan leses helt uavhengig av boken.
- Boka kan allikevel godt leses som et supplement til det vi gjør her.
- Finner dere feil i notatene, så si ifra.
- Noen oppfordringer:

Forelesningene, notatene og boken

- Jeg sier stor sett mye mer i timen enn det som står i forelesningsnotatene.
- Derfor: for å få fullt utbytte av undervisningen, så holder det ikke å *kun* lese notatene.
- Kalkylen for utsagnslogikk kan leses helt uavhengig av boken.
- Boka kan allikevel godt leses som et supplement til det vi gjør her.
- Finner dere feil i notatene, så si ifra.
- Noen oppfordringer:
  - Regn oppgaver!

Forelesningene, notatene og boken

- Jeg sier stor sett mye mer i timen enn det som står i forelesningsnotatene.
- Derfor: for å få fullt utbytte av undervisningen, så holder det ikke å *kun* lese notatene.
- Kalkylen for utsagnslogikk kan leses helt uavhengig av boken.
- Boka kan allikevel godt leses som et supplement til det vi gjør her.
- Finner dere feil i notatene, så si ifra.
- Noen oppfordringer:
  - Regn oppgaver!
  - Gå på gruppetimene!

Forelesningene, notatene og boken

- Jeg sier stor sett mye mer i timen enn det som står i forelesningsnotatene.
- Derfor: for å få fullt utbytte av undervisningen, så holder det ikke å *kun* lese notatene.
- Kalkylen for utsagnslogikk kan leses helt uavhengig av boken.
- Boka kan allikevel godt leses som et supplement til det vi gjør her.
- Finner dere feil i notatene, så si ifra.
- Noen oppfordringer:
  - Regn oppgaver!
  - Gå på gruppetimene!
  - Vær nysgjerrig!

Forelesningene, notatene og boken

- Jeg sier stor sett mye mer i timen enn det som står i forelesningsnotatene.
- Derfor: for å få fullt utbytte av undervisningen, så holder det ikke å *kun* lese notatene.
- Kalkylen for utsagnslogikk kan leses helt uavhengig av boken.
- Boka kan allikevel godt leses som et supplement til det vi gjør her.
- Finner dere feil i notatene, så si ifra.
- Noen oppfordringer:
  - Regn oppgaver!
  - Gå på gruppetimene!
  - Vær nysgjerrig!
  - Repetér begrepene!

Viktige begreper fra forrige forelesning

Viktige begreper fra forrige forelesning

- sekventer

Viktige begreper fra forrige forelesning

- sekventer
- aksiomer

Viktige begreper fra forrige forelesning

- sekventer
- aksiomer
- regler

Viktige begreper fra forrige forelesning

- sekventer
- aksiomer
- regler
- slutninger

Viktige begreper fra forrige forelesning

- sekventer
- aksiomer
- regler
- slutninger
- premiss

Viktige begreper fra forrige forelesning

- sekventer
- aksiomer
- regler
- slutninger
- premiss
- konklusjon

Viktige begreper fra forrige forelesning

- sekventer
- aksiomer
- regler
- slutninger
- premiss
- konklusjon
- utledning

Viktige begreper fra forrige forelesning

- sekventer
- aksiomer
- regler
- slutninger
- premiss
- konklusjon
- utledning
- bevis

Viktige begreper fra forrige forelesning

- sekventer
- aksiomer
- regler
- slutninger
- premiss
- konklusjon
- utledning
- bevis
- sekventkalkyle

Viktige begreper fra forrige forelesning

- sekventer
- aksiomer
- regler
- slutninger
- premiss
- konklusjon
- utledning
- bevis
- sekventkalkyle
- gyldighet av sekvent

Viktige begreper fra forrige forelesning

- sekventer
- aksiomer
- regler
- slutninger
- premiss
- konklusjon
- utledning
- bevis
- sekventkalkyle
- gyldighet av sekvent
- falsifiserbarhet av sekvent

Eksempel på et bevis

Eksempel på et bevis

$$\neg(A \wedge B) \vdash \neg A \vee \neg B$$

Eksempel på et bevis

$$\neg(A \wedge B) \vdash \neg A \vee \neg B$$

Eksempel på et bevis

$$\frac{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A, \neg B}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A \vee \neg B}$$

Eksempel på et bevis

$$\frac{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A, \neg B}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A \vee \neg B}$$

Eksempel på et bevis

$$\frac{\frac{\neg(A \wedge B), A \vdash \neg B}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A, \neg B}}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A \vee \neg B}$$

Eksempel på et bevis

$$\frac{\frac{\neg(A \wedge B), A \vdash \neg B}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A, \neg B}}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A \vee \neg B}$$

Eksempel på et bevis

$$\frac{\frac{\frac{\neg(A \wedge B), A, B \vdash}{\neg(A \wedge B), A \vdash \neg B}}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A, \neg B}}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A \vee \neg B}}$$

Eksempel på et bevis

$$\frac{\frac{\frac{\neg(A \wedge B), A, B \vdash}{\neg(A \wedge B), A \vdash \neg B}}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A, \neg B}}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A \vee \neg B}}$$

Eksempel på et bevis

$$\frac{\frac{\frac{A, B \vdash A \wedge B}{\neg(A \wedge B), A, B \vdash}}{\neg(A \wedge B), A \vdash \neg B}}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A, \neg B}}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A \vee \neg B}$$

Eksempel på et bevis

$$\frac{\frac{\frac{A, B \vdash A \wedge B}{\neg(A \wedge B), A, B \vdash}}{\neg(A \wedge B), A \vdash \neg B}}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A, \neg B}}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A \vee \neg B}$$

Eksempel på et bevis

$$\begin{array}{c} \times \\ \frac{A, B \vdash A}{A, B \vdash A \wedge B} \\ \frac{\neg(A \wedge B), A, B \vdash}{\neg(A \wedge B), A \vdash \neg B} \\ \frac{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A, \neg B}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A \vee \neg B} \end{array}$$

Eksempel på et bevis

$$\frac{\frac{\frac{\times}{A, B \vdash A} \quad \frac{\times}{A, B \vdash B}}{A, B \vdash A \wedge B}}{\neg(A \wedge B), A, B \vdash}$$
$$\frac{\neg(A \wedge B), A \vdash \neg B}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A, \neg B}$$
$$\frac{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A, \neg B}{\neg(A \wedge B) \vdash \neg A \vee \neg B}$$

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

$$A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C$$

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

$$A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C$$

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

$$\frac{A \rightarrow B, A \vdash B \wedge C}{A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C}$$

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

$$\frac{A \rightarrow B, A \vdash B \wedge C}{A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C}$$

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

×

$A \vdash B \wedge C, A$

$A \rightarrow B, A \vdash B \wedge C$

$A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C$

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

×

$A \vdash B \wedge C, A$

$A \rightarrow B, A \vdash B \wedge C$

$A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C$

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

×

$$\frac{\frac{A \vdash B \wedge C, A \quad B, A \vdash B \wedge C}{A \rightarrow B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C}$$

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

×

$$\frac{\frac{A \vdash B \wedge C, A \quad B, A \vdash B \wedge C}{A \rightarrow B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C}$$

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

$$\frac{\frac{\frac{\times}{A \vdash B \wedge C, A} \quad \frac{\frac{\times}{B, A \vdash B}}{B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C}$$

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

$$\frac{\frac{\frac{\times}{A \vdash B \wedge C, A} \quad \frac{\times}{B, A \vdash B}}{B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C}$$

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

$$\frac{\frac{\frac{\times}{A \vdash B \wedge C, A} \quad \frac{\frac{\times}{B, A \vdash B} \quad B, A \vdash C}{B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C}$$

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

$$\frac{\frac{\frac{\times}{A \vdash B \wedge C, A} \quad \frac{\frac{\times}{B, A \vdash B} \quad B, A \vdash C}{B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C}}$$

- Rotsekventen er falsifiserbar!

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

$$\frac{\frac{\frac{\times}{A \vdash B \wedge C, A} \quad \frac{\frac{\times}{B, A \vdash B} \quad B, A \vdash C}{B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C}}$$

- Rotsekventen er falsifiserbar!
- Vi kan lese ut en motmodell fra løvsekventen som ikke er lukket.

Eksempel på en utledning som ikke er et bevis

$$\frac{\frac{\frac{\times}{A \vdash B \wedge C, A} \quad \frac{\frac{\times}{B, A \vdash B} \quad B, A \vdash C}{B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B, A \vdash B \wedge C}}{A \rightarrow B \vdash A \rightarrow B \wedge C}}$$

- Rotsekventen er falsifiserbar!
- Vi kan lese ut en motmodell fra løvsekventen som ikke er lukket.
- Motmodellen er en valuasjon v slik at $v(A) = \mathbf{1}$, $v(B) = \mathbf{1}$ og $v(C) = \mathbf{0}$.

Sunnhet av sekventkalkyle

Introduksjon

Definisjon (Sunnhet)

Sekventkalkylen LK er **sunnt** hvis enhver LK-bevisbar sekvent er gyldig.

Introduksjon

Definisjon (Sunnhet)

Sekventkalkylen LK er **sunnt** hvis enhver LK-bevisbar sekvent er gyldig.

Definisjon (Kompletthet)

Sekventkalkylen LK er **komplett** hvis enhver gyldig sekvent er LK-bevisbar.

Introduksjon

Definisjon (Sunnhet)

Sekventkalkylen LK er **sunnt**
hvis enhver LK-bevisbar sekvent
er gyldig.

Definisjon (Kompletthet)

Sekventkalkylen LK er **komplett**
hvis enhver gyldig sekvent er
LK-bevisbar.

Gyldighet

(semantisk)

Universell påstand:

“for alle valuasjoner. . .”

Introduksjon

Definisjon (Sunnhet)

Sekventkalkylen LK er **sunn** hvis enhver LK-bevisbar sekvent er gyldig.

Definisjon (Kompletthet)

Sekventkalkylen LK er **komplett** hvis enhver gyldig sekvent er LK-bevisbar.

Gyldighet

(semantisk)

Universell påstand:

“for alle valuasjoner...”

Bevisbarhet

(syntaktisk)

Eksistensiell påstand:

“det fins et bevis...”

Introduksjon

Definisjon (Sunnhet)

Sekventkalkylen LK er **sunn** hvis enhver LK-bevisbar sekvent er gyldig.

Definisjon (Kompletthet)

Sekventkalkylen LK er **komplett** hvis enhver gyldig sekvent er LK-bevisbar.

← sunnhet

Gyldighet
(semantisk)

Universell påstand:
“for alle valuasjoner...”

Bevisbarhet
(syntaktisk)

Eksistensiell påstand:
“det fins et bevis...”

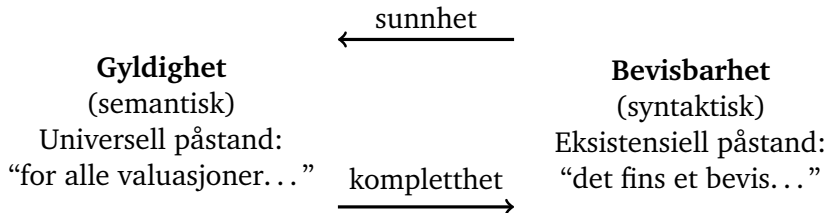
Introduksjon

Definisjon (Sunnhet)

Sekventkalkylen LK er **sunn** hvis enhver LK-bevisbar sekvent er gyldig.

Definisjon (Kompletthet)

Sekventkalkylen LK er **komplett** hvis enhver gyldig sekvent er LK-bevisbar.

Introduksjon

Introduksjon

Sunnhet: $\Gamma \vdash \Delta$ bevisbar $\Rightarrow$ $\Gamma \vdash \Delta$ gyldig

Kompletthet: $\Gamma \vdash \Delta$ gyldig $\Rightarrow$ $\Gamma \vdash \Delta$ bevisbar

Introduksjon

Sunnhet: $\Gamma \vdash \Delta$ bevisbar $\Rightarrow$ $\Gamma \vdash \Delta$ gyldig

Kompletthet: $\Gamma \vdash \Delta$ gyldig $\Rightarrow$ $\Gamma \vdash \Delta$ bevisbar

- Sunnhet og kompletthet er duale begreper.

Introduksjon

Sunnhet: $\Gamma \vdash \Delta$ bevisbar $\Rightarrow$ $\Gamma \vdash \Delta$ gyldig

Kompletthet: $\Gamma \vdash \Delta$ gyldig $\Rightarrow$ $\Gamma \vdash \Delta$ bevisbar

- Sunnhet og kompletthet er duale begreper.
- Sunnhet gir at vi ikke kan bevise noe *mer* enn de gyldige sekventene.

Introduksjon

Sunnhet: $\Gamma \vdash \Delta$ bevisbar $\Rightarrow \Gamma \vdash \Delta$ gyldig

Kompletthet: $\Gamma \vdash \Delta$ gyldig $\Rightarrow \Gamma \vdash \Delta$ bevisbar

- Sunnhet og kompletthet er duale begreper.
- Sunnhet gir at vi ikke kan bevise noe *mer* enn de gyldige sekventene.
- Kompletthet gir at vi kan bevise *alle* gyldige sekventer.

Introduksjon

Sunnhet: $\Gamma \vdash \Delta$ bevisbar $\Rightarrow \Gamma \vdash \Delta$ gyldig

Kompletthet: $\Gamma \vdash \Delta$ gyldig $\Rightarrow \Gamma \vdash \Delta$ bevisbar

- Sunnhet og kompletthet er duale begreper.
- Sunnhet gir at vi ikke kan bevise noe *mer* enn de gyldige sekventene.
- Kompletthet gir at vi kan bevise *alle* gyldige sekventer.
- Husk at vi introduserte LK som et systematisk forsøk på å falsifisere.

Introduksjon

Sunnhet: $\Gamma \vdash \Delta$ bevisbar $\Rightarrow \Gamma \vdash \Delta$ gyldig

Kompletthet: $\Gamma \vdash \Delta$ gyldig $\Rightarrow \Gamma \vdash \Delta$ bevisbar

- Sunnhet og kompletthet er duale begreper.
- Sunnhet gir at vi ikke kan bevise noe *mer* enn de gyldige sekventene.
- Kompletthet gir at vi kan bevise *alle* gyldige sekventer.
- Husk at vi introduserte LK som et systematisk forsøk på å falsifisere.
- En sekvent er gyldig hvis og bare hvis den ikke er falsifiserbar.

Introduksjon

Sunnhet: $\Gamma \vdash \Delta$ bevisbar $\Rightarrow$ $\Gamma \vdash \Delta$ gyldig

Kompletthet: $\Gamma \vdash \Delta$ gyldig $\Rightarrow$ $\Gamma \vdash \Delta$ bevisbar

- Sunnhet og kompletthet er duale begreper.
- Sunnhet gir at vi ikke kan bevise noe *mer* enn de gyldige sekventene.
- Kompletthet gir at vi kan bevise *alle* gyldige sekventer.
- Husk at vi introduserte LK som et systematisk forsøk på å falsifisere.
- En sekvent er gyldig hvis og bare hvis den ikke er falsifiserbar.
- Vi kan dermed uttrykke sunnhet og kompletthet slik:

Introduksjon

Sunnhet: $\Gamma \vdash \Delta$ bevisbar $\Rightarrow \Gamma \vdash \Delta$ gyldig

Kompletthet: $\Gamma \vdash \Delta$ gyldig $\Rightarrow \Gamma \vdash \Delta$ bevisbar

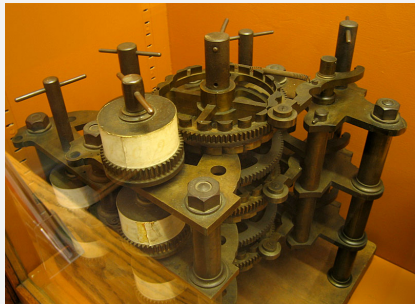
- Sunnhet og kompletthet er duale begreper.
- Sunnhet gir at vi ikke kan bevise noe *mer* enn de gyldige sekventene.
- Kompletthet gir at vi kan bevise *alle* gyldige sekventer.
- Husk at vi introduserte LK som et systematisk forsøk på å falsifisere.
- En sekvent er gyldig hvis og bare hvis den ikke er falsifiserbar.
- Vi kan dermed uttrykke sunnhet og kompletthet slik:

Sunnhet: $\Gamma \vdash \Delta$ falsifiserbar $\Rightarrow \Gamma \vdash \Delta$ ikke bevisbar

Kompletthet: $\Gamma \vdash \Delta$ ikke bevisbar $\Rightarrow \Gamma \vdash \Delta$ falsifiserbar

Introduksjon

En LK-maskin?

Introduksjon

En LK-maskin?

Sunnhet

Alt som skrives ut er gyldig.

Introduksjon

En LK-maskin?

Sunnhet

Alt som skrives ut er gyldig.

Kompletthet

Alt som er gyldig blir skrevet ut.

Introduksjon

En LK-maskin?

- Noe kan være sunt uten å være komplett.

Sunnhet

Alt som skrives ut er gyldig.

Kompletthet

Alt som er gyldig blir skrevet ut.

Introduksjon

En LK-maskin?

- Noe kan være sunt uten å være komplett.
  - Da vises for lite.

Sunnhet

Alt som skrives ut er gyldig.

Kompletthet

Alt som er gyldig blir skrevet ut.

Introduksjon

En LK-maskin?

- Noe kan være sunt uten å være komplett.
  - Da vises for lite.
  - Eksempel med primtall:
2, 5, 7, 11, 17, 19, ...

Sunnhet

Alt som skrives ut er gyldig.

Kompletthet

Alt som er gyldig blir skrevet ut.

Introduksjon

En LK-maskin?

- Noe kan være sunt uten å være komplett.
  - Da vises for lite.
  - Eksempel med primtall:
2, 5, 7, 11, 17, 19, ...
- Noe kan være komplett uten å være sunt.

Sunnhet

Alt som skrives ut er gyldig.

Kompletthet

Alt som er gyldig blir skrevet ut.

Introduksjon

En LK-maskin?

- Noe kan være sunt uten å være komplett.
  - Da vises for lite.
  - Eksempel med primtall:
2, 5, 7, 11, 17, 19, ...
- Noe kan være komplett uten å være sunt.
  - Da vises for mye.

Sunnhet

Alt som skrives ut er gyldig.

Kompletthet

Alt som er gyldig blir skrevet ut.

Introduksjon

En LK-maskin?

Sunnhet

Alt som skrives ut er gyldig.

Kompletthet

Alt som er gyldig blir skrevet ut.

- Noe kan være sunt uten å være komplett.
  - Da vises for lite.
  - Eksempel med primtall:
2, 5, 7, 11, 17, 19, ...
- Noe kan være komplett uten å være sunt.
  - Da vises for mye.
  - Eksempel med primtall:
2, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15 ...

Introduksjon

En LK-maskin?

Sunnhet

Alt som skrives ut er gyldig.

Kompletthet

Alt som er gyldig blir skrevet ut.

- Noe kan være sunt uten å være komplett.
  - Da vises for lite.
  - Eksempel med primtall:
2, 5, 7, 11, 17, 19, ...
- Noe kan være komplett uten å være sunt.
  - Da vises for mye.
  - Eksempel med primtall:
2, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15 ...
- Vi ønsker begge deler

Introduksjon

En LK-maskin?

Sunnhet

Alt som skrives ut er gyldig.

Kompletthet

Alt som er gyldig blir skrevet ut.

- Noe kan være sunt uten å være komplett.
  - Da vises for lite.
  - Eksempel med primtall:
2, 5, 7, 11, 17, 19, ...
- Noe kan være komplett uten å være sunt.
  - Da vises for mye.
  - Eksempel med primtall:
2, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15 ...
- Vi ønsker begge deler
  - Hverken for mye eller for lite.

Introduksjon

En LK-maskin?

Sunnhet

Alt som skrives ut er gyldig.

Kompletthet

Alt som er gyldig blir skrevet ut.

- Noe kan være sunt uten å være komplett.
  - Da vises for lite.
  - Eksempel med primtall:
2, 5, 7, 11, 17, 19, ...
- Noe kan være komplett uten å være sunt.
  - Da vises for mye.
  - Eksempel med primtall:
2, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15 ...
- Vi ønsker begge deler
  - Hverken for mye eller for lite.
  - Eksempel med primtall:
2, 3, 5, 7, 11, 13, 17, 19 ...